

1/2017

Momentti

Sisältö

LAINSÄÄDÄNTÖKATSAUS • Vahvistetut lait 2 • Hallituksen esitykset 3 • Valtioneuvoston asetukset 3
• **OIKEUSTAPAUKSET** • Korkein oikeus 3 • Korkein hallinto-oikeus 6

Tämän liitteen ovat tuottaneet yhteistyössä Suomen Lakimiesliitto ja Suomen Asianajaliitto. Liitteen on toimittanut Alma Talentin Suomen Laki -toimitus. Momenttiin on koottu yhteenvedo tärkeimmistä lainsäädäntötoimista ja oikeustapauksista.

➤ VAHVISTETUT LAIT

● Laki kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista ja laki kilpailulain muuttamisesta (1077–1078/2016)

HE 83/2016 vp
LaVL 13/2016 vp
TaVM 20/2016 vp

Lait tulivat voimaan 26.12.2016.

Laki kilpailuoikeudellisista vahingonkorvauksista perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin. Lakia sovelletaan kilpailuoikeuden rikkomisesta aiheutuneiden vahinkojen korvaamiseen. Lakia sovelletaan siten Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 101 ja 102 artiklan ja kansallisen kilpailulain 5 ja 7 §:n rikkomisesta aiheutuneen vahingon korvaamiseen. Kaikilla vahinkoa kärsineillä on oikeus täyteen korvaukseen. Lailla säädetään muun muassa kartelleja koskevasta vahinko-olettamasta, ylihinnan siirtämiseen liittyvistä todistustaakkasäännöistä sekä seuraamusmaksusta vapautetun yrityksen yhteisvastuun ja takautumisoikeuden rajoituksesta. Lisäksi säädetään rikkomuksen toteavan päätöksen vaikutuksesta vahingonkorvaustuomioon, korosta, todisteiden esittämisestä, vanhentumisesta sekä sovintoneuvottelun ja sovintoratkaisun vaikutuksista. Samassa yhteydessä kilpailulakia muutetaan siten, että kilpailulain käsitteet ovat yhdenmukaisia direktiivin kanssa.

● Nuorisolaki (1285/2016)

HE 111/2016 vp
SIVM 12/2016 vp

Laki tuli voimaan 1.1.2017.

Nuorisolailla edistetään nuorten osallisuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia toimia yhteiskunnassa. Lailla tuetaan nuorten kasvua, itenäistymistä, yhteisöllisyyttä sekä

niissä tarvittavien tietojen ja taitojen oppimista. Lisäksi tuetaan nuorten harrastamista ja toimintaa kansalaisyhteiskunnassa. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa nuorisotyön ja -politiikan yleisestä johdosta, yhteensovittamisesta ja kehittämisestä sekä yleisten edellytysten luomisesta valtionhallinnossa. Ministeriön yhteydessä toimivat valtion nuorisoneuvosto ja arviointi- ja avustustoimikunta. Nuorisotyö ja -politiikka kuuluvat kunnan tehtäviin. Toteuttaessaan lain tavoitteita kunta voi ottaa paikalliset olosuhteet huomioon luodessaan edellytyksiä paikalliselle nuorisotyölle ja -politiikalle. Laissa säädetään valtakunnallisen nuorisolan järjestön valtioapukelpoisuudesta, valtionavustuksen saamisen ehdoista sekä valtionapukelpoisuuden peruuttamisesta. Lisäksi säädetään valtionavustuksen myöntämisen ehdoista valtakunnallisille nuorisolan osaamiskeskusyksiköille, nuorten työpajatoiminnalle ja nuorisokeskuksille.

● Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista, laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista, laki rikosrekisterilain muuttamisesta, laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 11 §:n muuttamisesta, laki Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta, laki kilpailulain 30a §:n muuttamisesta, laki eurooppalaisesta alueellisen yhteistyön yhtymästä annetun lain 4 §:n muuttamisesta, laki sähköntuotannon ja -kulutuksen välistä tasapainoa varmistavasta tehoreservistä annetun lain 7 ja 21 §:n muuttamisesta, laki porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakenteista annetun lain 116 §:n

kumoamisesta, laki ajoneuvojen energia- ja ympäristövaikeutusten huomioon ottamisesta julkisissa hankinnoissa annetun lain 1 ja 4 §:n muuttamisesta, laki valtion yhteisten tieto- ja viestintäteknisten palvelujen järjestämisestä annetun lain 5 §:n muuttamisesta, laki joukkoliikennelain muuttamisesta, laki julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain muuttamisesta, laki Hansel Oy -nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta, laki kuntalain muuttamisesta, laki maatalouden rakenteista annetun lain 20 ja 40a §:n muuttamisesta ja laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta. (1397–1413/2016)

HE 108/2016 vp
YmVL 20/2016 vp
LiVL 25/2016 vp
StVL 8/2016 vp
PeVL 49/2016 vp
MmVL 18/2016 vp
HaVL 44/2016 vp
TaVM 31/2016 vp

Laissa julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista säädetään julkisten viranomaisten ja muiden lain soveltamisalaan kuuluvien yksiköiden hankintojen kilpailuttamismenettelyistä ja niihin liittyvistä oikeusturvakeinoista. Samassa yhteydessä säädetään vastaavat kilpailuttamismenettelyt kattava laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista. Rikosrekisterilakia muutetaan siten, että ehdokkaan tai tarjoajan johto- tai vastuuhenkilöä koskeva ote rikosrekisteristä voidaan luovuttaa hankintayksikölle käytettäväksi sen arvioimiseksi, koskeeko ehdokasta tai tarjoajaa

laissa tarkoitettu pakollinen pois-sulkemisperuste.

➔ HALLITUKSEN ESITYKSET

- **Hallituksen esitys (HE 258/2016 vp) eduskunnalle laiksi rikoslain 30 luvun 13 §:n muuttamisesta.**

Rikoslakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että oikeushenkilön rangaistusvastuu ulotettaisiin törkeään kirjanpitorikokseen. Tällä edistettäisiin rikosvastuun asianmukaista kohdentumista siten, että yksilöllisen vastuun ohella myös oikeushenkilö voisi joutua toiminnassaan tehdystä törkeästä kirjanpitorikoksesta rangaistusvastuuseen, ja tehostettaisiin korruption torjuntaa. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

- **Hallituksen esitys (HE 259/2016 vp) eduskunnalle laiksi ympäristövaikutusten arviointimenettelystä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.**

Hallituksen esityksellä pannaan täytäntöön tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista annetun Euroopan unionin direktiivin 2011/92/EU muutos (2014/52/EU) sekä sujuvoitetaan ympäristövaikutusten arviointimenettelyä ja eräitä muita ympäristöllisiä menettelyjä. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä, joka korvaisi voimassa olevan lain ympäristövaikutusten arviointimenettelystä. Samassa yhteydessä muutetaan 15 muuta lakia. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 16.5.2017.

➔ VALTIONEUVOSTON ASETUKSET

- **Valtioneuvoston asetus oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä, valtioneuvoston asetus arvonnalisäverosta, valtioneuvoston asetus verotusmenettelystä annetun asetuksen**

muuttamisesta, valtioneuvoston asetus ennakkoperintäasetuksen muuttamisesta, valtioneuvoston asetus korkotulon lähdeverosta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n kumoamisesta, valtioneuvoston asetus rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen 2 §:n kumoamisesta, valtioneuvoston asetus valtion talousarviosta annetun asetuksen 37 §:n muuttamisesta ja valtioneuvoston asetus Verohallinnosta annetun valtioneuvoston asetuksen 10 §:n muuttamisesta. (1355–1362/2016)

Asetukset tulivat voimaan 1.1.2017.

Säädetään valtioneuvoston asetus oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä, johon kootaan oma-aloitteisten verojen verotusmenettelyä koskevat asetuksentasoiset säännökset. Säädetään valtioneuvoston asetus arvonnalisäverosta. Muutos on tekninen ja asetuksen säännökset vastaavat pääosin nykyisen arvonnalisäveroasetuksen säännöksiä. Nykyinen arvonnalisäveroasetus kumotaan. Ennakkoperintäasetuksesta ja rajoitetusti verovelvollisen tulon verottamisesta annetusta valtioneuvoston asetuksista kumotaan ne säännökset, jotka siirretään oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annettuun asetukseen. Ennakkoperintäasetukseen tehdään myös eräitä teknisiä muutoksia. Ennakkoperintäasetukseen tehdään yrittäjävähennyksestä johtuva muutos siten, että puukaupan ja metsävakuutuskorvausten ennakonpidätysprosentteja tarkistetaan. Ennakonpidätys yli 100 euron määräisestä puun myyntitulosta ja metsää kohdanneen vahingon perusteella suoritetusta vähintään mainitun suuruisesta vakuutuskorvauksesta on nykyisen 20 prosentin sijaan 19 prosenttia ja ennakonpidätys yli 100 euron määräisestä hankintakaupasta on nykyisen 14 prosentin sijaan 13 prosenttia. Verotusmenettelystä annetun asetuksen verotarkastusta koskeviin säännöksiin tehdään teknisiä muutoksia. Korkotulon lähdeverosta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 § kumotaan. Koronmaksajan vuosi-ilmoituksella annettavia tietoja koske-

vat tarkemmat säännökset annetaan Verohallinnon päätöksellä, mikä vastaa muita sivullisen yleisen tiedonantovelvollisuuden nojalla annettavia tietoja koskevaa sääntelyä. Valtion talousarviosta annettuun asetukseen tehdään oma-aloitteisten verojen verotusmenettelystä annetun lain sekä asetuksen säätämisestä johtuva tekninen muutos. Verohallinnosta annettua valtioneuvoston asetusta muutetaan siten, että suoraan yksikön päällikön alaisten päälliköiden nimitystoimivalta siirtyy Verohallinnon pääjohtajalle.

➔ KORKEIN OIKEUS

KKO:2016:82

Konkurssi – Takaisinsaanti konkurssipesään – Ennakkopäätösvalitus

Kuljetusliiketoimintaa harjoittanut yhtiö oli takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 10 §:ssä tarkoitettuna aikana maksanut polttoaineostoihin perustuvia luottokorttilaskuja polttoaineen toimittajalle osapuolten välillä noudatetun käytännön mukaisesti. Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevin perusteiden katsottiin, että nämä määrätään huomattavat maksut olivat olosuhteet huomioon ottaen tavanomaisia eivätkä siten peräytettävissä konkurssipesään.

TakSL 10 §

KKO:2016:83

Ylimääräinen muutoksenhaku – Tuomion purkaminen rikosasiassa – Rangaistuksen määrääminen – Sakko – Päiväsakon rahamäärä

Käräjäoikeus oli kirjallisessa menettelyssä tuominnut A:n törkeästä rattijuopumuksesta ehdolliseen vankeusrangaistukseen ja sen ohessa sakkoon. Haasteessa A:ta oli kehoitettu ilmoittamaan päiväsakon rahamäärään vaikuttavissa tiedoissa tapahtuneista olennaisista muutoksista. A ei ollut esittänyt selvitystä tuloistaan käräjäoikeudelle. Päiväsakon rahamäärä oli vahvistettu viimeksi toimitetun verotuksen tietojen perusteella. A ei ollut hakenut tuomioon muutosta hovioikeudelta.

A haki käräjäoikeuden tuomion purkamista sillä perusteella, että hänen tulonaan oli tuomitsemishetkellä ollut vain peruspäiväraha. Sakkotuomio purettiin päiväsakon rahamäärän osalta. (Ään.) Ks. KKO:2004:9 KKO:2009:2. Täysistunto.

OK 31 luku 8 § 3 kohta

KKO:2016:84

Oikeudenkäyntimenettely – Oikeudenmukainen oikeudenkäynti – Poissaolo oikeudesta vastaajana – Laillinen este

Törkeästä kavalluksesta ja väärennyksestä ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomittu A valitti hovioikeuteen ja vaati muun muassa, että syyte hylätään. A pyysi pääkäsittelyn toimittamista ja ilmoitti haluavansa tulla kuulluksi asiassa. Hovioikeus päätti toimittaa pääkäsittelyn, johon A kutsuttiin henkilökohtaisesti. Pääkäsittely peruutettiin hovioikeudessa kaksi kertaa A:n ilmoitettua hovioikeudelle terveydentilastaan johtuvasta laillisesta esteestä. Kolmannella kerralla hovioikeus päätti, ettei A:n ilmoittamaa, samasta syystä johtuvaa estettä ollut ainakaan enää pidettävä laillisena esteenä ja että pääkäsittely voitiin toimittaa ilman A:n henkilökohtaista läsnäoloa. Hovioikeuden mukaan A:n oli katsottava luopuneen oikeudesta tulla henkilökohtaisesti kuulluksi hovioikeuden pääkäsittelyssä. Hovioikeus toimitti pääkäsittelyn, jossa A:ta edusti hänelle määrätty puolustaja. Hovioikeus otti asianosaisten suostumuksin huomioon A:n käräjäoikeuden tuomioon kirjatun kertomuksen.

Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevillä perusteilla katsottiin, että A:lla oli ollut laillinen este ja että hän ei ollut luopunut oikeudestaan tulla henkilökohtaisesti kuulluksi asiassa. Asia palautettiin hovioikeuteen uudelleen käsiteltäväksi.

OK 12 luku 28 §

KKO:2016:85

Menettämisseuraamus – Hyödyn menettäminen – Liiketoimintakielto – Markkinointirikos

A oli osakeyhtiön määräysvaltaa käyttäneenä omistajana, toimitus-

johtajana ja hallituksen jäsenenä syyllistynyt markkinointirikokseen antamalla yhtiön nimissä sen myyjähenkilöstön välityksellä lukuisten yritysten edustajille harhaanjohtavia tietoja siitä, miten yhtiön ammattimaisesti markkinointimasta yritystietopalvelusta yrityksiltä perittävät maksut määräytyivät. Hovioikeus oli tuominnut A:n 5 kuukauden ehdolliseen vankeusrangaistukseen.

Kysymys A:n määräämisestä liiketoimintakieltoon (Ään.) ja osakeyhtiön tuomitsemisesta menettämisseuraamukseen (Ään.).

RL 10 luku 2 §

L liiketoimintakiellosta 3 §

KKO:2016:86

Vahingonkorvaus – Ankaruus – Kolmannelle aiheutettu vahinko – Korvattava vahinko

A oli saanut 12-vuotiaana sikainfluenssan torjumiseksi rokotuksen, jonka seurauksena hän oli sairastunut vakavasti narkolepsiaan ja katapleksiaan. Sairautensa vuoksi hän oli käyttäytynyt ajoittain aggressiivisesti ja arvaamattomasti ja aiheuttanut kotihoidossa ollessaan esinevahinkoja. Valtio rokotuksen toimeenpanijana velvoitettiin korvaamaan esinevahingot A:n isälle.

VahL 5 luku 2 d §

KKO:2016:87

Oikeudenkäynnin julkisuus – Oikeudenkäyntiasiakirjan julkisuus – Oikeudenkäyntimenettely – Prosessinjohto

Käräjäoikeus oli asianomistajan pyynnöstä päättänyt oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 9 ja 10 §:n nojalla, että rikosasian oikeudenkäyntiasiakirjat oli pidettävä salassa. Vastaajan valituksen johdosta hovioikeus kumosi käräjäoikeuden päätöksen ja määräsi lain 10 §:n nojalla, että kaksi psykologinlausuntoa oli pidettävä salassa. Päätöksensä perusteluissa hovioikeus kuitenkin totesi, että oikeudenkäyntiaineistoon sisältyi suuri määrä tietoja, jotka olivat lain 9 §:n nojalla salassa pidettäviä.

Korkein oikeus katsoi, että hovioikeuden olisi, selvitettyään en-

sin asianosaisten vaatimuksia ja kannanottoja, tullut ratkaista myös kysymys siitä, mitkä osin oikeudenkäyntiasiakirjat olivat salassa pidettäviä lain 9 §:n nojalla. Asia palautettiin hovioikeuteen.

YTJulkL 9 §

YTJulkL 10 §

YTJulkL 28 §

KKO:2016:88

Todistelu – Anonyymi todistelu

Käräjäoikeus oli neljällä eri ratkaisulla syyttäjien hakemuksesta päättänyt, että neljää todistajaa voidaan kuulla hovioikeudessa viireillä olevassa rikosasiassa anonyymisti eli siten, etteivät heidän henkilöllisyytensä eivätkä yhteystietonsa paljastu. Julkisen asiamiehen haettua käräjäoikeuden päätöksiin muutosta hovioikeus oli hyväksynyt käräjäoikeuden ratkaisujen lopputuloksen. Kun asiassa ei ollut esitetty riittävää selvitystä siitä, että menettely olisi ollut välttämätön todistajan tai häneen oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 17 §:n 1 momentissa tarkoitettussa suhteessa olevan henkilön suojaamiseksi henkeen tai terveyteen kohdistuvalta vakavalta uhalta, Korkein oikeus kumosi hovioikeuden päätöksen ja hylkäsi syyttäjien hakemuksen.

ROL 5 luku 11 a §

KKO:2016:89

Oikeudenkäyntiasiamies – Lupa oikeudenkäyntiavustajana toimimiseen – Muutoksenhaku – Muutoksenhakuoikeus

Kysymys siitä, oliko oikeuskanslerilla oikeutta hakea muutosta hovioikeuden päätöksestä, jolla A:lle oli myönnetty lupa toimia oikeudenkäyntiavustajana.

L luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista 25 §

KKO:2016:90

Virkarikos – Tuottamuksellinen virkavelvollisuuden rikkominen – Tuomari – Esteellisyys

Käräjätuomaria syytettiin tuottamuksellisesta virkavelvollisuuden rikkomisesta, koska hän oli eräissä käsiteltävänä olleissa rikos-

asioissa laiminlyönyt antaa pääkäsitteilyjen jälkeen kansliatuomioita sekä antaa pääkäsitteilyssä julistettuja tuomioita kirjallisessa muodossa. Käräjätuomari kiisti syyteen ja vetosi puolustukseen siihen, että hän oli ilmoittanut esmiehilleen olevansa esteellinen käsittelemään rikosasioita syyttäjien häneen kohdistaman arvostelun vuoksi. Hän katsoi olleensa oikeutettu pidättymään tuomioiden antamisesta, koska kysymystä hänen esteellisyydestään ei ollut ratkaistu asianmukaisesti.

Kysymys siitä, oliko käräjätuomarilla ollut esittämillään perusteilla oikeus pidättäytyä tuomioiden antamisesta. (Ään.)

RL 40 luku 10 §
OK 13 luku 1 § 1 mom
OK 13 luku 9 §

KKO:2016:91

Oikeudenkäyntimenettely – Tuomion perustelevuus – Jutun palauttaminen – Velan vanhentuminen – Vanhentumisen katkaiseminen

Hovioikeus oli perustanut ratkaisunsa osinkosaatavien vanhentumista koskevassa asiassa riidattomana pitämäänsä seikkaan, vaikka se oli riitainen ja vaikka sen perusteella kysymystä saatavien vanhentumisesta ei voitu arvioida. Lisäksi hovioikeus oli jättänyt lausumatta vanhentumiskysymyksen arvioinnin kannalta merkityksellisistä seikoista. Menettelyvirheiden vuoksi hovioikeuden ratkaisu poistettiin ja asia palautettiin hovioikeuteen.

KKO:2016:92

Rekisterimerkintärikos – Tahallisuus

Syyttäjä vaati A:lle rangaistusta rekisterimerkintärikoksesta, koska A aiheuttaakseen oikeudellisesti merkityksellisen virheen ulkomalaisrekisteriin oli turvapaikkahakemuksensa johdosta toimitetussa alustavassa puhuttelussa antanut virheellisen tiedon kansalaisuudesta.

Ulkomaalaisrekisteri katsottiin rikoslain 16 luvun 7 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuksi yleiseksi rekisteriksi. Kysymys myös

A:n tahallisuuden arvioinnista. (Ään.)

RL 16 luku 7 §

KKO:2016:93

Tapaturmakorvaus – Syy-yhteys

A:n ollessa irrottamassa suurikoista ja painavaa ikkunaa se oli alkanut kaatua. A oli ottanut ikkunan vastaan oikealla kädellään, jolloin olkapäästä oli kuulunut rusahtus ja siinä oli tuntunut kipua. Kysymys olkapään kiertäjäkalvosimen jänteen repeämän syy-yhteystä tapaturmaan.

KKO:2016:94

Oikeudenkäyntiasiamies – Kelpoisuus – Lupa oikeudenkäyntiavustajana toimimiseen

Varatuomari, jolla oli ulosottovelkoja, oli hakenut lupaa oikeudenkäyntiasiamiehenä ja -avustajana toimimiseen. Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevillä perusteilla katsottiin, että hakija oli muutoin kuin tilapäisesti maksukyvytön ja että tämän johdosta oli ilmeisen sopimaton oikeudenkäyntiavustajan tehtävään.

L luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista 2 §

KKO:2016:95

Metsästysrikos – Törkeä metsästysrikos – Metsästys – Huolellisuusvelvollisuus – Tahallisuus – Tuottamus – Törkeä tuottamus – Pakkotila

A ja B olivat olleet metsästävässä. Tällöin A:n koira oli haukkunut maastosta löytämäänsä aukkoa ojanpenkassa. Tapahtuma oli tallentunut koiran kaulapannan videokameralla. A ja B koirineen olivat yksitoista päivää myöhemmin palanneet maastoon ja menneet tarkastamaan paikan. Paikalla oli ollut karhun talvipesä. Pesästä herännyt karhu oli hyökännyt A:n ja B:n kimppuun, jolloin he olivat ampuneet sen. Kysymys siitä, olivatko A ja B syyllistyneet metsästysrikokseen tai törkeään metsästysrikokseen. (Ään.)

KKO:2016:96

Oikeudenkäyntimenettely – Todistelu – Hyödyntämiskielto – Oikeudenkäyntiavustaja – Oikeus avustajaan – Esitutkinta – Itsekriminointisuoja

A oli vangittuna ollessaan kuuden ja seitsemän esitutkitakuulustelunsa välisenä aikana kolmena peräkkäisenä päivänä ilman puolustajansa läsnäoloa tapahtuneissa puhuttamisissa tunnustanut esitutkintaa hoitaneelle rikosylikonstaapelille surmaamisteon ja kertonut muutoinkin tälle tekoon liittyneistä seikoista. Tätä aikaisemmissa ja myös puhuttamisissa seuranneissa esitutkitakuulusteluissa, joissa A oli ollut puolustajansa avustamana, A oli kiistänyt osallisuutensa murhaan sekä muihin tutkittavana olleisiin rikoksiin.

A tuomittiin hovioikeudessa murhasta elinkaudeksi vankeuteen. Hovioikeuden syyksilukeminen oli perustunut osaksi rikosylikonstaapelin todistajankertomukseen siitä, mitä A oli tälle puhuttamisissa kertonut.

Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevillä perusteilla katsottiin, että A:n puolustautumismahdollisuuksia ja itsekriminointisuoja oli loukattu niin, ettei rikosylikonstaapelin todistajankertomusta saanut hyödyntää näyttönä A:n syyllisyydestä. Ratkaisussa katsottiin myös, ettei A:n puhuttamiselle ollut ollut edellytyksiä tämän mielentilan vuoksi.

EsitutkintaL 10 § (842/2006)
EsitutkintaL 24 § (449/1987)
EsitutkintaL 31 § (692/1997)

IhmisoikeusSop 6 artikla
A esitutkinnasta ja pakkokeinoista (575/1988) 13 §

KKO:2016:97

Hätävarjelu – Hätävarjeluun liioittelu – Tappo – Todistelu – Näytön arviointi – Todistustaakka

A oli tappanut B:n lyömällä tätä veitsellä rintaan. A kertoi puolustaneensa itseään B:n yritettyä raiskata hänet. Kysymys näytön arvioinnista ja siitä, oliko tekoa pidettävä hätävarjeluna tai sen liioitteluna.

RL 4 luku 4 §

KKO:2016:98

Vahingonkorvaus – Velan vanhentuminen – Korvausvelan vanhentuminen

Asunto-osakeyhtiö K oli vuonna 1992 korottanut ja päällystänyt tontillaan pysäköintialueen. Sen asfalttipinta oli jäänyt viereisen asunto-osakeyhtiö M:n rakennuksen sokkelin ja seinäelementin saumapinnan yläpuolelle asfaltin ja seinän liittymäkohdassa. Rakennuksessa oli havaittu syyskuussa 2012 kosteusvaurio, jonka perusteella M oli esittänyt K:lle korvausvaatimuksen 25.10.2012. Korkein oikeus katsoi, että väitetty vahinkoon johtanut tapahtuma oli pysäköintialueen muutostyö ja että M:n vahingonkorvaussaatava oli vanhentunut.

VanhL 7 § 2 mom

KKO:2016:99

Vahingonkorvaus – Työnantajan korvausvastuu – Tuottamus – Työturvallisuus

Työntekijät olivat työskennelleet kuntayhtymän sairaalan synnytysosastolla, jolla oli sittemmin todettu kosteus- ja homevaurioita. Työskentelynsä aikana työntekijät olivat sairastuneet sisäilman ongelmista johtuviin sairauksiin. Kanteessaan työntekijät vaativat kuntayhtymältä korvausta sairastumisesta aiheutuneista vahingoista. Kysymys siitä, oliko kuntayhtymä laiminlyönyt työsuojeluvollisuuksiaan ja oliko se tuottamuksensa perusteella vahingonkorvausvastuussa työntekijöilleen.

KKO:2016:100

Konkurssi – Konkurssivalvonta – Riitautettua saamista koskeva oikeudenkäynti

Kansaneläkelaitos oli myöntänyt avustuksia sairaalaa ylläpitäneelle säätiölle. Avustuspäätöksissä olevan ehdon mukaan varat oli palautettava Kansaneläkelaitokselle, jos avustuksen saanut laitos siirtyy toiselle omistajalle, sen toiminta lopetetaan tai sitä olennaisesti muutetaan. Säätiö asetettiin konkurssiin.

Korkeimman oikeuden ratkaisusta ilmenevillä perusteilla katsottiin, että palautusehto sitoi säätiön konkurssipesää.

➔ KORKEIN HALLINTO-OIKEUS

Yleishallintoasiat

KHO:2016:187

Kuntajako – Valtioneuvoston päätös – Kriisikunta – Pakko-liitos – Edellytysten arviointi – Sote- ja maakuntauudistus – Kunnallinen itsehallinto

Valtioneuvosto oli kuntarakennelain 18 §:n 3 momentin nojalla yleisistunnossaan päättänyt, että erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa oleva Rääkkylän kunta yhdistyy Kiteen kaupunkiin vuoden 2017 alussa, vaikka Rääkkylän kunnan valtuusto oli vastustanut kuntajaon muutosta. Asiassa oli ratkaistavana muun ohella, oliko kuntajaon muutos välttämätön Rääkkylän kunnan asukkaiden lakisääteisten palvelujen turvaamiseksi mainitussa lainkohdassa edellytetyllä tavalla.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että Rääkkylän kunnan kykyä turvata asukkaidensa lakisääteiset palvelut ei tullut arvioida vain voimassa olevan lainsäädännön kannalta, vaan myös sote- ja maakuntauudistuksen kannalta, joka valtioneuvoston linjausten mukaan tulee voimaan vuoden 2019 alussa. Asiassa ei saadun selvityksen perusteella ollut riittävällä varmuudella todettavissa, että Rääkkylän kunta ei sote- ja maakuntauudistuksen toteutuessa kykenisi turvaamaan asukkaidensa lakisääteisiä palveluja. Tämän vuoksi valtioneuvoston päätös oli Rääkkylän kunnan valituksesta kumottava. Äänestys 3–2.

Suomen perustuslaki 121 § 1 momentti ja 122 § 2 momentti Kuntarakennelaki 2 §, 4 § 1 momentti sekä 18 § 3 momentti Päätös, josta valitetaan Valtioneuvoston päätös 26.5.2016 Rääkkylän kunnan ja Kiteen kaupungin yhdistymisestä. Päätös on julkaistu 30.5.2016 Suomen säädöskokoelmassa numerolla 396/2016.

KHO:2016:189

Kunnallisia – Venepaikka- vuokra – Ulkokuntalaisen kak-

sinkertainen maksu – Erilainen kohtelu asuinpaikan perusteella – Perustuslaki – Kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen – Kunnan asukkaiden etusijalle asettaminen – Hyväksyttävän perusteen puuttuminen – Oikeasuhtaisuus

X:n kunta oli tarjonnut pitkän aikaa kotisatamakäyttöön venepaikkoja kunnasta kunnan vakituisten asukkaiden lisäksi myös muualla asuville kunnan jäsenille. Tekninen lautakunta päätti muuttaessaan venelaitureiden vuokrape- rusteita ja luovutusperusteita, että ulkopaikkakuntalaisilta peritään kaksinkertainen vuokra verrattuna kunnan asukkailta perittävään vuokraan. Tekninen lautakunta esitti erilaiselle kohtelulle perusteeksi hallinto-oikeudessa sen, että venepaikkoja ylläpidettiin osittain verovaroin ja että kunnan vakituiset asukkaat kunnallisveron maksajina osallistuivat kotikuntansa palveluiden rahoittamiseen laajemmin kuin muualla asuvat muut kunnan jäsenet.

Korkein hallinto-oikeus totesi, että venepaikkojen vuokraamisessa oli kysymys kunnan tarjoamasta vastikkeellisesta virkistystoimintaan liittyvästä palvelusta. Kunta voi perustuslain 6 §:n 2 momentin estämättä tarjota kyseisessä asiassa tarkoitettua kaltaisia virkistyspalveluja vain asukkailleen etenkin silloin, kun palvelua – tässä vuokrattavia venepaikkoja – oli tarjolla selkeästi rajallinen määrä. Kunta voi vastaavasti asettaa kunnassa vakituisesti asuvat kunnan jäsenet etusijalle muualla asuviin kunnan jäseniin nähden venepaikkoja myönnettäessä. Tällaisella etusijalle asettamismenettelyllä voitiin katsoa olevan välitön liityntä kuntalain (365/1995) 1 §:n 3 momentissa tarkoitettuun kunnan pyrkimykseen edistää omien asukkaidensa hyvinvointia. Erilaiseen asemaan asettamiselle palvelun saamiseksi oli siten esitettävissä perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä syy, joka palautui viime kädessä kunnalliseen itsehallintoon.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että venepaikan vuokraamisen kaltaisen kunnan yleiseen toimialaan kuluvan virkistyspalvelun ollessa kyseessä kunnallisella verotuksella ja kunnan vakinaisten

asukkaiden merkittävästi ulkopaikkakuntalaisia alhaisemmalla venepaikkavuokralle ei voitu katsoa olevan järjestelyn hyväksymiseksi vaadittavaa oikeudellisesti välitöntä ja riittävää yhteyttä, vaikka toiminnasta aiheutuneet kustannukset rahoitettaisiin osin verovaroin. Ulkopaikkakuntalaisilta perittävien kaksinkertaisten vuokrien yhteys kunnan pyrkimykseen edistää asukkaidensa hyvinvointia oli samoin varsin etäinen ja vähäinen.

Edellä todetun vuoksi ja kun lisäksi otettiin huomioon, ettei kunnan menettelylle kohdella kunnan vakituksia ja ei-vakituksia asukkaita eri tavoin ollut muuhun lainsäädäntöön kuin kuntalakiin palautuvaa yhteyttä, kaksinkertaisen venepaikkavuokran perimistä muilta kuin kunnassa vakituksista asuvilta ei voitu pitää oikeasuhteisena keinona sinänsä perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävän, kuntalakiin palautuvan, tavoitteen saavuttamiseksi. Erilaiseen asemaan asettamiselle palvelusta maksettavan vuokran suhteen ei siten ollut esitetty hyväksyttävää perustetta. Hallinto-oikeuden päätös, jolla A:n valitus oli hylätty, ja teknisen lautakunnan päätös kumottiin. Äänestys 4–3.

Kuntalaki (365/1995) 1 § 3 momentti
Suomen perustuslaki 6 § 1 ja 2 momentti ja 121 § 1 momentti
Vrt. KHO 1988 A 24

KHO:2016:190

Maankäyttö ja rakentaminen – Osayleiskaava – Esteellisyys – Palvelussuhdejäävi – Metsähallitus – Tuulivoima

Kaupunginvaltuusto oli hyväksynyt tuulivoimayleiskaavan Metsähallituksen hallinnoimalle valtionmaalle. Kaavahanke oli käynnistynyt Metsähallituksen Laatumaa-tulosalueen esityksestä. X, joka työskenteli mesurina Metsähallituksen Metsätalous-tulosalueen palveluksessa, oli osallistunut kaava-asian käsittelyyn kaupunginhallituksessa. Metsähallituksella oli odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa valmisteltavana olleen kaavahankkeen johdosta. Asiassa oli ratkaistava, oliko X ollut työsuhteensa johdosta esteellinen

osallistumaan kaavahankkeen käsittelyyn kaupunginhallituksessa.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että palvelussuhdejääviä koskevaa hallintolain 28 §:n 1 momentin 4 kohtaa ei voida tulkita niin, että palvelussuhde valtioon tai valtion liikelaitokseen ei lähtökohtaisesti voisi muodostaa esteellisyttä silloin, kun kysymys on valtion tai valtion liikelaitoksen palveluksessa olevan henkilön osallistumisesta hallintoasian käsittelyyn kunnan luottamushenkilönä.

Laatumaa-tulosalue ja Metsätalous-tulosalue olivat kuuluneet samaan Metsähallituksen liiketoiminta-alueeseen. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että tässä tilanteessa tulosalueiden erillisyydelle ei voitu antaa ratkaisevaa merkitystä arvioitaessa X:n esteellisyyttä.

Palvelussuhteen perusteella syntyvä esteellisyys ei edellyttänyt, että X olisi saanut asiassa itselleen hyötyä, tai että hänen osallistumisensa asian käsittelyyn olisi vaikuttanut asiassa tehtävään ratkaisuun. Esteellisyyden arvioinnin kannalta ei myöskään ollut merkitystä sillä, oliko X itse kokenut olevansa asiassa esteellinen tai mikä hänen asemansa oli Metsähallituksen liiketoiminta-alueen organisaatiossa.

Kaupunginvaltuuston päätös oli syntynyt X:n esteellisyyden vuoksi virheellisessä järjestyksessä.
Kuntalaki (365/1995) 52 § 1 ja 2 momentti (1034/2003) ja 90 § 2 momentti
Hallintolaki 27 § 1 ja 2 momentti ja 28 § 1 momentti 4 kohta
Olli Mäenpää: Hallinto-oikeus (2013) s. 391, Heikki Harjula – Kari Prättälä: Kuntalaki Tausta ja tulkinat (2015) s. 670, Matti Niemivuo – Marietta Keravuori-Rusanen – Kirsi Maarit Kuusikko: Hallintolaki (2010) s. 224–225 ja Heikki Kulla: Hallintomenettelyn perusteet (2015) s. 182–183

KHO:2016:191

Tavaramerkki – Sekaannusvaara – Aikaisempi oikeusperuste – Etusija – Erottamiskyky – Vakiintunut tunnus – Aikaisempi rinnakkaisrekisteröinti

Tavaramerkkilain aikaisempaan oikeusperusteeseen perustuvaa etusijaa koskeva säännös ei sovelnut tavaramerkin MENU (ku-

vio) rekisteröinnin edellytyksiä koskevaan arviointiin. Hakijan oma tavaramerkkioikeus, joka oli etuoikeudeltaan esterekisteröintiä aikaisempi, saattoi kuitenkin estetavamerkin erottamiskykyä heikentämällä vaikuttaa sekaannusvaaran arviointiin. Sama päätelmä oli tehtävissä siitä, että hakijalle oli aikaisemmin rekisteröity samankaltainen tavaramerkki esterekisteröinnin sitä tuolloin estämättä. Esillä olevan tavaramerkin rekisteröintiä ei kuitenkaan voinut perustaa siihen, että hakijalle oli tätä aikaisemmin rekisteröity samankaltainen tavaramerkki estemerkestä huolimatta.

Tavaramerkkilaki 6 § 1 momentti (996/1983), 7 § (7/1964) ja 14 § 1 momentti (996/1983) 9 kohta (56/2000) sekä 9 §, 6 § 1 momentti 2 kohta ja 14 § 1 momentti 7 kohta ja 2 momentti
HE 616/2016 vp

KHO:2016:192

Tavaramerkin rekisteröinti – Sekaantumisvaara – Aikaisempi oikeusperuste – Etuoikeus – Etusija

Tavaramerkkilain aikaisempaan oikeusperusteeseen perustuvaa etusijaa koskeva säännös ei koskenut tavaramerkin rekisteröinnin edellytysten arviointia. Tavaramerkin FOX rekisteröintiä koskeva hakemus oli tämän vuoksi voitu hylätä sillä perusteella, että se aiheutti sekaannusvaaran suhteessa fox-sanan sisältäviin aikaisemmillä etuoikeudella oleviin kahtentoista yhteisötavaramerkkirekisteröintiin, yhteen kansainväliseen tavaramerkkirekisteröintiin ja kahteen toiminimirekisteröintiin. Näitä rekisteröintiesteitä ei voitu sivuuttaa sillä perusteella, että hakijalla oli itsellään useita fox-sanan sisältäviä rekisteröintejä, joiden etuoikeus oli vielä aikaisempi.

Tavaramerkkilaki 1 § 3 momentti (39/1993), 6 § 1 momentti (996/1983), 7 § (7/1964) ja 14 § 6 (996/1983), 8 (1220/2004) ja 9 kohta (56/2000) sekä 9 § ja 14 § 1 momentti 6 sekä 7 kohta ja 2 momentti
HE 128/1962 vp ja HE 24/2016 vp
Vrt. KHO 13.10.2005 T 1144, KHO 20.8.2013 T 2575 ja KHO 18.3.2014 T 816
Seloste on kokonaisuudessaan ruotsinkielisellä päätössivustolla.

KHO:2016:193

Ulkomaalaisasia – Kansainvälinen suojelu – Turvapaikka – Toissijainen suojelu – Mielivaltaisen väkivallan aste – Määritelmädirektiivi – Palautuskielto – Sisäisen paon mahdollisuus – Irak – Bagdad – Etelä-Irak

Suomessa kansainvälistä suojelua hakeneen Bagdadista kotoisin olevan A:n valituksen johdosta oli ensin ratkaistava, oliko hänelle myönnettävä ulkomaalaislain 87 §:n 1 momentissa tarkoitettu turvapaikka. Kun edellytykset turvapaikan antamiselle eivät täytyneet, asiassa oli seuraavaksi arvioitava, oliko A:lle myönnettävä oleskelulupa ulkomaalaislain 88 §:n 1 momentissa tarkoitettuna toissijaisen suojelun perusteella. Asiassa oli tällöin ratkaistava, oliko Bagdadissa vallitsevan mielivaltaisen väkivallan aste saavuttanut niin korkean tason, että A sinne palautettuna henkilönä joutuisi jo pelkäämään alueella oleskelun vuoksi kärsimään ulkomaalaislain 88 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua mielivaltaisesta väkivallasta johtuvaa vakavaa haittaa.

Turvallisuustilanne Bagdadissa oli viimeisten maatiatoraporttien perusteella heikentynyt. Mielivaltaisen väkivallan ei kuitenkaan sellaisenaan ollut katsottava aiheuttavan kenelle tahansa alueella oleskelevalle sellaista vakavaa ja henkilökohtaista vaaraa, joka edellyttäisi toissijaisen suojelun myöntämistä pelkäämään sillä perusteella, että henkilö on kotoisin Bagdadin kaupungista. Myöskään shiitautustaisten henkilöiden ei ollut maatioton perusteella katsottava olevan Bagdadissa yksistään uskonnollisen identiteettinsä perusteella tällaisessa vaarassa.

Toissijaisen suojelun myöntämisen edellytyksiä harkittaessa oli kuitenkin otettava huomioon Bagdadin yleiseen turvallisuustilanteeseen liittyvien kollektiivisten seikkojen lisäksi hakijan henkilökohtaiset olosuhteet. Korkein hallinto-oikeus totesi, että mitä paremmin hakija pystyy näyttämään toteen, että ulkomaalaislain 88 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu vaara koskee juuri häntä hänen henkilökohtaisille olosuhteilleen ominaisten seikkojen takia, sitä pienempää mielivaltaisen väkival-

lan astetta vaaditaan, jotta hän voisi saada toissijaista suojelua.

Bagdadin turvallisuustilanteesta ja A:n henkilökohtaisista olosuhteista kokonaisuudessaan saadun selvityksen perusteella hänen ei katsottu olevan todellisessa vaarassa joutua Bagdadiin palautettuna kärsimään ulkomaalaislain 88 §:n 1 momentissa tarkoitettua mielivaltaisesta väkivallasta johtuvaa vakavaa haittaa.

Asiassa tuli lisäksi arvioitavaksi ulkomaalaislain 88 e §:ssä tarkoitettu sisäisen paon mahdollisuus, koska Maahanmuuttovirasto oli katsonut, että A olisi Bagdadin turvallisuustilanteesta saatavien tietojen perusteella sinne palatessaan ulkomaalaislain 88 a §:ssä (323/2009) tarkoitettuna humanitaarisen suojelun tarpeessa.

Korkein hallinto-oikeus otti huomioon Maahanmuuttoviraston päätöksessä turvallisesta ja laillisesta matkustamisesta ja pääsystä Etelä-Irakiin esitetyn, Irakin eteläosan läänien yleistä turvallisuustilannetta koskevan maatioton ja A:n henkilökohtaisista olosuhteista kokonaisuudessaan saadun selvityksen. Tämän perusteella korkein hallinto-oikeus katsoi, että A:n oli voitu edellyttää turvautuvan sisäiseen pakoon Etelä-Irakiin.

Suomen perustuslaki 9 § 4 momentti

Euroopan ihmisoikeussopimus 3 artikla

Euroopan unionin perusoikeuskirja 18 ja 19 artikla

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/95/EU vaatimuksista kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelemiseksi kansainvälistä suojelua saaviksi henkilöiksi, pakolaisten ja henkilöiden, jotka voivat saada toissijaista suojelua, yhdenmukaiselle asemalle sekä myönnetyn suojelun sisällölle (uudelleenlaadittu määritelmädirektiivi) 2 artikla d ja f alakohta, 8 artikla sekä 15 artikla c alakohta

Unionin tuomioistuimen tuomiot asioissa C-465/07, Elgafaji, ja C-285/12, Diakité

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomiot 23.8.2016 (J.K. ym. v. Ruotsi), 3.4.2014 (A.A.M. v. Ruotsi), 27.6.2013 (S.A. v. Ruotsi) ja 28.6.2011 (Sufi ja Elmi v. Yhdistynyt kuningaskunta)

Ulkomaalaislaki 87 § 1 momentti, 88 § 1 momentti, 88 a § (323/2009) 1 momentti, 88 d §, 88 e § ja 147 §

KHO:2016:194

Ulkomaalaisasia – Kansainvälinen suojelu – Turvapaikka – Toissijainen suojelu – Mielivaltaisen väkivallan aste – Määritelmädirektiivi – Palautuskielto – Irak – Bagdad

Suomessa kansainvälistä suojelua hakeneen Bagdadista kotoisin olevan A:n valituksen johdosta oli ensin ratkaistava, oliko hänelle myönnettävä ulkomaalaislain 87 §:n 1 momentissa tarkoitettu turvapaikka. Kun edellytykset turvapaikan antamiselle eivät täytyneet, asiassa oli seuraavaksi arvioitava, oliko A:lle myönnettävä oleskelulupa ulkomaalaislain 88 §:n 1 momentissa tarkoitettuna toissijaisen suojelun perusteella. Asiassa oli tällöin ratkaistava, oliko Bagdadissa vallitsevan mielivaltaisen väkivallan aste saavuttanut niin korkean tason, että A sinne palautettuna henkilönä joutuisi jo pelkäämään alueella oleskelun vuoksi kärsimään ulkomaalaislain 88 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua mielivaltaisesta väkivallasta johtuvaa vakavaa haittaa.

Turvallisuustilanne Bagdadissa oli viimeisten maatiatoraporttien perusteella heikentynyt. Mielivaltaisen väkivallan ei kuitenkaan sellaisenaan ollut katsottava aiheuttavan kenelle tahansa alueella oleskelevalle sellaista vakavaa ja henkilökohtaista vaaraa, joka edellyttäisi toissijaisen suojelun myöntämistä pelkäämään sillä perusteella, että henkilö on kotoisin Bagdadin kaupungista. Myöskään sunni-taustaisten henkilöiden ei ollut maatioton perusteella katsottava olevan Bagdadissa yksistään uskonnollisen identiteettinsä perusteella tällaisessa vaarassa.

Toissijaisen suojelun myöntämisen edellytyksiä harkittaessa oli kuitenkin otettava huomioon Bagdadin yleiseen turvallisuustilanteeseen liittyvien kollektiivisten seikkojen lisäksi hakijan henkilökohtaiset olosuhteet. Korkein hallinto-oikeus totesi, että mitä paremmin hakija pystyy näyttämään toteen, että ulkomaalaislain 88 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu vaara koskee juuri häntä hänen henkilökohtaisille olosuhteilleen

ominaisten seikkojen takia, sitä pienempää mielivaltaisen väkival-
lan astetta vaaditaan, jotta hän voi-
si saada toissijaista suojelua.

Korkein hallinto-oikeus katsoi Bagdadin turvallisuustilanteesta ja A:n henkilökohtaisista olosuhteis-
ta kokonaisuudessaan saadun sel-
vityksen perusteella, että asiassa
oli esitetty merkittäviä perusteita
uskoa hänen olevan todellisessa
vaarassa joutua Bagdadiin palau-
tettuna kärsimään ulkomaalaislain
88 §:n 1 momentissa tarkoitettua
mielivaltaisesta väkivallasta johtu-
vaa vakavaa haittaa.

Suomen perustuslaki 9 § 4 mo-
mentti
Euroopan ihmisoikeussopimus
3 artikla
Euroopan unionin perusoikeuskir-
ja 18 ja 19 artikla
Euroopan parlamentin ja neuvos-
ton direktiivi 2011/95/EU vaati-
muksista kolmansien maiden kansa-
laiden ja kansalaisuudettomien
henkilöiden määrittelemiseksi
kansainvälistä suojelua saaviksi
henkilöiksi, pakolaisten ja henki-
löiden, jotka voivat saada toissijai-
sta suojelua, yhdenmukaiselle ase-
malle sekä myönnetyn suojelun si-
sällölle (uudelleenlaadittu määri-
telmädirektiivi) 2 artikla d ja f ala-
kohta sekä 15 artikla c alakohta
Unionin tuomioistuimen tuomiot
asioissa C-465/07, Elgafaji, ja C-
285/12, Diakité
Euroopan ihmisoikeustuomiois-
tuimen tuomio 23.8.2016 asiassa
J.K. ym. v. Ruotsi
Ulkomaalaislaki 87 § 1 momentti,
88 § 1 momentti, 88a § (323/2009)
1 momentti, 88 d §, 88e § ja 147 §

KHO:2016:197

**Vammaispalvelu – Henkilökoh-
tainen apu – Ikääntymiseen liit-
tyvä sairaus tai toimintarajoite –
Silmänpohjan kostea ikärapp-
peuma – Vaikea toimintarajoite**

Vuonna 1931 syntynyt A sairasti
verenpainetaudin ja muiden pe-
russairauksien lisäksi silmänpoh-
jan kosteaa ikärappeumaa. A:n sil-
mänpohjan ikärappeuma oli todet-
tu vuonna 2011, ja hänen silmiensä
näkökyky oli heikentynyt nopeasti
vuonna 2012. A:n vasen silmä oli
sokea, ja oikealla silmällä hän näki
hahmoja. A haki henkilökohtaista
apua näkökykynsä heikentymisen
takia. A:n hakemus oli hylätty,

koska A:n näkökyvyn huononemi-
sessa oli katsottu olevan kysymys
ikäntymiseen liittyvästä sairau-
desta aiheutuvasta toimintarajoit-
teesta. Hallinto-oikeus oli hylän-
nyt A:n valituksen.

Korkein hallinto-oikeus katsoi,
että A:n henkilökohtaisen avun
tarve johtui pääasiassa silmänpoh-
jan kostean ikärappeuman aiheut-
tamista toimintarajoitteista. Kor-
kein hallinto-oikeus totesi esitetyn
selvityksen perusteella, että riski
sairastua silmänpohjan rappeuma-
tautiin lisääntyy iän myötä, mutta
tautiin sairastumiseen vaikuttavat
myös muut riskitekijät eikä taudin
aiheuttajaa tunneta. Tautiin voivat
sairastua myös nuoret henkilöt.
Tämän vuoksi silmänpohjan ikä-
rappeuma ei liittynyt ikääntymi-
seen sillä tavoin kuin vammaispal-
velulaissa ja sen esitöissä asialla
tarkoitettiin. A:n silmänsairaus ja
vaikea näkövamma eivät siten ol-
leet seurausta ikääntymisestä väis-
tämättä tapahtuvasta elimistön heik-
kenemisestä ja rappeutumisesta,
eivätkä silmänsairaus ja näkövam-
ma sekä niistä johtuvat vaikeat toi-
mintarajoitteet liittyneet normaali-
in ikääntymiseen. Korkein hallin-
to-oikeus kumosi hallinto-oikeu-
den päätöksen ja palautti asian so-
siaali- ja terveystieteiden yksilö-
asioiden jaostolle henkilökohtai-
sen avun myöntämistä varten.

Laki vammaisuuden perusteella
järjestettävistä palveluista ja tuki-
toimista 1 §, 8 § 2 momentti sekä
8c § 1 ja 3 momentti

KHO:2016:198

**Ulkomaalaisasia – Oleskelulupa
– Perheen yhdistäminen – Toi-
meentuloedellytys – Suhteelli-
suusperiaate**

Asiassa oli ratkaistavana, oliko
muutoksenhakijan toimeentulon
katsottava olevan turvattu ulko-
maalaislain 39 §:n 3 momentissa
tarkoitettulla tavalla perheenkoko-
ajan ansiotuloilla.

Perheenkokoajan ansiot olivat
kertyneet työskentelystä useiden
eri työnantajien palveluksessa. Sa-
nomalehdenjakelua koskevan va-
kituisen osa-aikaisen työsuhteen
lisäksi perheenkokoaja oli solmi-
nut pääasiassa keittiöalalla lukui-
sia lyhyitä määräaikaista työsuht-
teita useiden työvoiman vuokraus-
ta harjoittavien yritysten kanssa.

Osassa henkilöstövuokrausrytyk-
siä perheenkokoaja oli työskennel-
lyt säännöllisesti useiden vuosien
ajan. Korkein hallinto-oikeus tote-
si, että etenkin matalapalkkaisilla
aloilla työvoiman rekrytointi hen-
kilöstövuokrausrytyksestä lyhyi-
siin määräaikaisiin työsuhteisiin
on varsin tavanomaista. Korkein
hallinto-oikeus katsoi, että muiden
kuin vakituisten kokoajien
työsuhteiden solmimista osoitta-
ville työmarkkinoiden käytännölle
oli suhteellisuusperiaate huomi-
oon ottaen annettava asianmukai-
nen painoarvo perheenkokoajan
saamien tulojen vakautta ja sään-
nöllisyyttä arvioitaessa.

Yksittäisissä työsuhteissa per-
heenkokoajan ansiotaso oli ollut
suhteellisen alhainen. Kokonai-
suutena arvioiden perheenkoko-
ajan nettoansiot olivat kuitenkin
usean vuoden ajan ylittäneet per-
heeltä vakiintuneen käytännön pe-
rusteella kulloinkin edellytetyt
toimeentulon tason. Perheenkoko-
ajan ansiotulojen vuosittaisista ko-
konaismääristä, säännöllisyydestä
ja vakiintuneisuudesta saatu selvi-
tys huomioon ottaen ei ollut syytä
olettaa, että muutoksenhakija jou-
tuisi muutoin kuin korkeintaan ti-
lapäisesti toimeentulotuen tai
muun toimeentuloa turvaavan
etuuden tarpeeseen.

Perheenkokoajan keskimääräisten
nettoansiotulojen oli katsottava ol-
leen riittävät turvaamaan muutok-
senhakijan toimeentulo ulkomaai-
slain 39 §:n 3 momentissa tarkoi-
tetulla tavalla.

Ulkomaalaislaki 39 §
Ks. myös KHO 2016:155

KHO:2016:199

**Ulkomaalaisasia – Pakolaisase-
man lakkauttaminen – Muuttu-
neet olosuhteet – Suojelun tarve
– Karkottaminen – Maahantulo-
kielto – Kokonaisharkinta –
Rikokset – Perhe-elämän suoja –
Etelä-Irak – Basran lääni**

Suomeen pakolaiskiintiössä hy-
väksytyyn Irakin kansalaisen A:n
valituksen johdosta oli ratkaistava,
oliko hänen pakolaisasemansa voi-
tu lakkauttaa. Tämän lisäksi oli
erikseen tutkittava, oliko vuonna
1996 Suomeen saapunut A voitu
määrätä karkotettavaksi kotimaa-
hansa Irakiin ja toistaiseksi voi-
massa olevaan koko Schengen-

aluetta koskevaan maahantulo-kieltoon.

Irakin yhteiskunnallisissa olosuhteissa oli katsottava A:n Suomeen saapumisen jälkeen tapahtuneen pakolaisaseman kannalta merkittäviä ja pysyväksi arvioitavia muutoksia, joiden voitiin katsoa poistavan hänen kotimaasta pakenemisensa syynä olleen pelon joutua oikeudenloukkausten kohteeksi hänen Saddam Husseinin hallinnon vastaisen poliittisen mielipiteensä ja toimintansa vuoksi. A:n ei katsottu täyttävän turvapaikan myöntämisen edellytyksiä suhteessa kotimaahansa Irakiin.

A:n ei hänen henkilökohtaisten olosuhteidensa perusteella katsottu olevan myöskään ulkomaalaislain 88 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen toissijaisen suojelun tarpeessa. Etelä-Irakissa sijaitsevan Basran läänin turvallisuustilanteesta ja A:n henkilökohtaisista olosuhteista kokonaisuudessaan saadun selvityksen perusteella hänen ei katsottu olevan todellisessa vaarassa joutua Basraan palautetuna kärsimään ulkomaalaislain 88 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua mielivaltaisesta väkivaldasta johtuvaa vakavaa haittaa.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että olosuhteet, joiden vallitessa A:sta oli tullut pakolainen, olivat lakanneet olemasta. Olosuhteiden muutos oli merkittävä ja pysyvä. A ei enää ollut kansainvälisen suojelun tarpeessa, eikä käsillä ollut aiemmin koetusta vainosta tai vakavasta haitasta johtuvia pakottavia syitä, joiden perusteella A olisi voinut kieltäytyä turvautumasta kansalaisuusvaltionsa suojeluun. A:n pakolaisasema oli voitu lakkauttaa.

A oli syyllistynyt Suomessa toistuvasti vakaviin rikoksiin ja käyttäytymisellään osoittanut olevansa vaaraksi muiden turvallisuudelle. A:n karkottamista vastaan puhuivat hänen Suomessa olevat perheiteensä ja hänen pitkä oleskelunsa Suomessa. A:lle ei hänen pitkästä maassaolostaan huolimatta ollut kehittynyt Suomeen merkittäviä siteitä. Kun otettiin huomioon A:n muiden turvallisuudelle ja yleiselle järjestykselle aiheuttama pitkäaikainen ja vakava uhka, hänen karkottamisestaan Etelä-Irakin Basraan ei ollut pidettävä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan vastaisena. A oli voitu määrätä karkotettavaksi kotimaahansa Ira-

kiin sekä toistaiseksi voimassa olevaan maahantulokieltoon.

Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus 1 artikla C kappale 5 alakohta

Euroopan ihmisoikeussopimus 3 ja 8 artikla

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/95/EU vaatimuksista kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelemiseksi kansainvälistä suojelua saaviksi henkilöiksi, pakolaisten ja henkilöiden, jotka voivat saada toissijaista suojelua, yhdenmukaiselle asemalle sekä myönnetyn suojelun sisällölle (uudelleenlaadittu määritelmädirektiivi) 11 artikla 1 kohta e alakohta, 2 ja 3 kohta sekä 14 artikla 1 ja 2 kohta

Unionin tuomioistuimen tuomio yhdistetyissä asioissa C-175/08, C-176/08, C-178/08 ja C-179/08, Salahadin Abdulla ym.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 18.10.2006 (Üner v. Alankomaat)

Ulkomaalaislaki 87 § 1 momentti, 88 § 1 momentti, 88a § (323/2009) 1 momentti, 107 § 1 momentti 5 kohta sekä 3 ja 4 momentti, 146 §, 147 §, 149 § 1 momentti 2 ja 3 kohta sekä 3 momentti ja 150 § 1 ja 2 momentti

KHO:2016:201

Maankäyttö ja rakentaminen – Yleiskaava – Kyläalue – Rakentamispaine

Osayleiskaava käsitti noin 5200 hehtaarin suuruisen alueen, joka sijaitsi usean kaupunkikeskustan läheisyydessä. Alueen väestönkasvu oli jatkunut jo pitkään. Kun otettiin huomioon kaava-alueen sijainti sekä selvitys sen rakentamistilanteesta, kaava-aluetta oli pidettävä sellaisena taajaman lievealueena, johon kohdistui merkittävää rakentamispainetta.

Osayleiskaavassa oli osoitettu at-merkinnällä kuusi laajaa kyläaluetta, joilla yleiskaavaa voitiin käyttää rakennusluvan myöntämisen perusteena. Osayleiskaava mahdollisti näille alueille sellaista uutta rakentamista, joka määrän- ja tehokkuutensa johdosta edellytti asemakaavan laatimista. Osayleiskaavan kyläluemerkin- nät eivät soveltuneet tähän tarkoitukseen rakentamisen suunnitte-

luvällineenä kysymyksessä oleval- la alueella.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 35 §, 39 §, 41 § 1 momentti ja 44 § 2 momentti
Ks. KHO 2014:2

KHO:2016:202

Ylimääräinen muutoksenhaku – Purku – Vakuutusosoikeus – Menettelyvirhe – Velvollisuus esittää ennakkoratkaisupyyntö unionin tuomioistuimelle – Opintotuki – Ulkomailta suoritettavat opinnot – Ulkomailta pitkään asunut Suomen kansalainen – Integroituminen Suomen yhteiskuntaan

Suomen kansalainen A oli hakenut Suomesta opintotukea Yhdistyneessä kuningaskunnassa suoritettavia opintoja varten. Tätä edeltävästi pitkään muissa EU:n jäsenvaltioissa asunut A oli vedonnut muun ohella siihen, että hänen vakiintunut asuinpaikkansa oli nyt Suomessa ja että hänen yhteytensä Suomeen olivat voimakkaammat kuin hänen siteensä mihinkään muuhun maahan. Kansaneläkelaitoksen opintotukikeskus oli hylännyt A:n opintotukihakemuksen, koska hänellä ei ollut ollut kotikuntaa Suomessa vähintään kahden vuoden ajan opintojen alkamista edeltävän viiden vuoden aikana. Opintotuen muutoksenhakulautakunta ja vakuutusosoikeus olivat hylänneet A:n valituksen opintotukikeskuksen päätöksestä.

A haki korkeimmalta hallinto-oikeudelta vakuutusosoikeuden päätöksen purkamista. Hakemuksessaan A katsoi vakuutusosoikeuden tehneen menettelyvirheen, kun se ei ollut esittänyt unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyyntöä siitä, oliko unionin oikeutta tulkittava siten, että Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 20 ja 21 artikla ovat esteenä asiaan sovellettavan Suomen opintotukilain 1 §:n 4 momentin (345/2004) kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa säädetään asumisaikaa koskevasta edellytyksestä.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että kun otettiin huomioon unionin tuomioistuimen vakiintunut oikeuskäytäntö, A:n yhteydestä Suomeen esitetty selvitys, jäsenvaltioille integraatiota yhteiskuntaan koskevien arviointiperuste-

den valinnassa kuuluva laaja harkintavalta sekä se, että integraation asteen arviointi kuuluu yksinomaan kansalliselle tuomioistuimelle, vakuutusosoikeus ei ollut menetellyt virheellisesti, kun se ei ollut pyytänyt unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua asiassa. Asian käsittelyssä ei siten ollut vakuutusosoikeudessa tapahtunut menettelyvirhettä, joka olisi olennaisesti voinut vaikuttaa päätökseen, joten purkuhakemus oli hylättävä.

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 20 ja 21 artikla sekä 267 artikla 1 kohta
Vakuutusosoikeuslaki 19 § 1 momentti
Opintotukilaki 1 § 4 momentti (345/2004)
Kotikuntalaki 2 § ja 5 § 1 momentti

KHO:2016:203

Pysäköintivirhemaksu – Vammaisen pysäköintilupa – Pysäköinti kielletty –liikennemerkki – Yksityisalue – Lentoasema-alue – Selvästi havaittava määräys – Oikeutettu odotus

A oli pysäköinyt ajoneuvonsa, jossa oli vammaisen pysäköintilupa, Helsinki-Vantaan lentoaseman terminaalin edustalle paikkaan, jossa pysäköinti oli liikennemerkillä kielletty. Lentoasema-alue oli yksityisaluetta, jossa vammaisen pysäköintiluvalla ei voinut, toisin kuin yleisillä alueilla, pysäköidä tällaisen pysäköintikiellon vastaisesti. Lentokenttäalueen yksityisalue- luonnetta ei kuitenkaan voinut päätellä alueen teiden tai niiden varrella olevien liikennemerkkien perusteella.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että A oli voinut perustellusti erehtyä alueen luonteesta. Hänelle oli voinut syntyä oikeutettu odotus sen suhteen, että kysymyksessä olisi yleinen alue ja että ajoneuvon pysäköiminen vammaisen pysäköintilupa perustuen olisi ollut sallittu. Hänelle määrätty pysäköintivirhemaksu oli poistettava. Äänestys 3–2

Tieliikennelaki 28 § 3 momentti ja 28 b § 1 momentti 2 kohta
Hallintolaki 6 §

KHO:2016:204

Ulkomaalaisasia – Perheenyhdistäminen – Turvapaikan saa-

nut perheenkokoaja – Alaikäinen lapsi – Perheenjäsen

A oli paetessaan Mogadishusta Etiopiaan kesäkuussa 2008 jättänyt alle 2-vuotiaan lapsensa B:n oman äitinsä huollettavaksi Mogadishuun. A:lle oli myönnetty perhesideperusteinen oleskelulupa Suomeen väärillä henkilötiedoilla lokakuussa 2009 ja hän oli saapunut Suomeen joulukuussa 2009. A oli helmikuussa 2010 turvapaikkaa hakiessaan kertonut esiintyneensä aikaisemmin väärillä tiedoilla. A:lle oli myönnetty henkilökohtaiseen vainoon perustuvasta syystä turvapaikka ja pakolaisasema maraskuussa 2011. Samassa kuussa A haki lapselleen B:lle oleskelulupaa perhesiteen perusteella.

Asiassa oli kysymys siitä, voitiinko B:tä pitää perheenkokoajana toimivan äitinsä A:n ulkomaalaislain 37 §:n 1 momentissa tarkoitettuna perheenjäsenenä, jolle myönnetään oleskelulupa ulkomaalaislain 114 §:n 1 momentin (323/2009) perusteella.

Korkein hallinto-oikeus katsoi Suomesta turvapaikan saaneen A:n ja hänen lapsensa B:n eron joutuneen pakottavista syistä. Yhteisen perhe-elämän päättymiseen johtaneiden syiden arvioinnissa ratkaisevaa merkitystä ei ollut sillä, että A oli alun perin tullut Suomeen väärillä henkilötietoja käyttäen. Vainon vuoksi pakenemaan joutuneen äidin ei voitu olettaa luopuneen alle 2-vuotiaan lapsensa huollosta pelkästään sillä perusteella, että hän oli jättänyt lapsen oman äitinsä luokse asumaan lähtömaahansa. A oli lisäksi hakenut lapselleen oleskelulupaa kolme viikkoa oman turvapaikkapäätöksensä saamisen jälkeen eli viivyttämättä. A oli siten toiminnallaan Suomeen saavuttuaan osoittanut, että hänen tarkoituksenaan ei ollut luopua lapsensa huollosta pysyvästi. A oli myös pitänyt yhteyttä omaisiinsa Somaliassa ja tukenut heitä taloudellisesti. Asiassa ei lapsen ikä äidin paon tapahtumahetkellä huomioon ottaen voitu antaa ratkaisevaa merkitystä sille, että B oli perheenyhdistämishaastattelussa vuonna 2014 kertonut pitävänsä A:n äitiä eli isoäitiään omaan äitinaan.

Kaikki asiassa esiin tulleet seikat huomioon ottaen korkein hallinto-oikeus katsoi, että B:tä oli pidettä-

vä äitinsä A:n ulkomaalaislain 37 §:n 1 momentissa tarkoitettuna perheenjäsenenä.

Ulkomaalaislaki 6 § 1 ja 3 momentti, 37 § 1 momentti ja 114 § 1 momentti (323/2009)
Lapsen oikeuksia koskeva yleissopimus 3 artikla 1 kohta, 7 artikla 1 kohta ja 10 artikla
Euroopan ihmisoikeussopimus 8 artikla

KHO:2016:205

Menetetyn määräjän palauttaminen – Turvapaikka – Oleskelulupa – Luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja – Asiamies – Asiamiehen menettely – Valituksen myöhästyminen

Afganistanilainen turvapaikanhakija haki menetetyn määräjän palauttamista voidakseen valittaa Maahanmuuttoviraston kielteisestä turvapaikkapäätöksestä hallinto-oikeuteen. Asiassa oli ratkaistavana, oliko hänen tässä asiassa esittämänsä asiamiehen laiminlyönti sellainen erityisen painava syy, jota tarkoitettiin hallintolainkäyttölain 61 §:n 2 kohdassa.

Kansainvälistä suojelua hakenut A oli valtuuttanut luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan tekemään puolestaan valituksen. Avustaja oli ottanut toimeksianton vastaan, mutta oli toimittanut valituksen hallinto-oikeuteen myöhässä. Hallinto-oikeus oli jättänyt valituksen myöhästyneenä tutkimatta. Hakijan kertomuksen mukaan hän oli yrittänyt tiedustella valitusaikana useita kertoja avustajalta valituksen tilannetta ja kehottanut tätä useasti lähettämään valituksen ajallaan. Avustaja oli vastannut tiedusteluihin lupamalla lähettää valituksen ja myöhemmin uskotellut hakijalle, että hän olisi sen jo lähettänyt.

Hakijalla ei ole ollut tosiasiallista mahdollisuutta arvioida eikä varmistaa, että hänen oikeudellinen avustajansa toimii asianmukaisesti ja tekee valituksen oikeassa ajassa. Valituksen viivästyminen ei ole johtunut osaksikaan hakijan menettelystä. Kun lisäksi otettiin huomioon asian merkitys turvapaikanhakijan aseman kannalta ja hänen riippuvuutensa avustajasta, oli katsottava, ettei hakija ollut voinut erittäin painavan syyn vuoksi hakea muutosta Maa-

hanmuuttoviraston päätökseen määräajassa. Tämän vuoksi hänelle oli palautettava menetetty määräaika.

Suomen perustuslaki 21 §
Euroopan ihmisoikeussopimus 3 ja 13 artikla
Hallintolainkäyttölaki 61 § 2 kohta
Vrt. KHO 1967 A II 105 ja KHO 1990 A 69
Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 13.12.2012 de Souza Ribeiro v. Ranska
Unionin tuomioistuimen tuomio C-429/15, Evelyn Danqua v. Irlanti

KHO:2016:206

Menetetyn määräajan palauttaminen – Turvapaikka – Oleskelulupa – Asianajaja – Asiamies – Asiamiehen menettely – Valituksen myöhästyminen

Afganistanilainen turvapaikanhakija haki menetetyn määräajan palauttamista voidakseen valittaa Maahanmuuttoviraston kielteisestä turvapaikkapäätöksestä hallinto-oikeuteen. Asiassa oli ratkaistavana, oliko hänen tässä asiassa esittämänsä asiamiehen laiminlyönti sellainen erityisen painava syy, jota tarkoitettiin hallintolainkäyttölain 61 §:n 2 kohdassa.

Hakija oli muutaman päivän kuluessa saatuaan tiedon Maahanmuuttoviraston päätöksestä pyytänyt vastaanottokeskuksen apua valituksen laatimiseksi. Vastaanottokeskuksesta oli viipymättä otettu yhteys asianajajaan, joka oli otanut tehtävään vastaan, mutta valitusajan kuluttua umpeen kuitenkin oli ilmoittanut, ettei hän voinut enää auttaa asiakasta.

Hakijalla ei ole ollut tosiasiallista mahdollisuutta arvioida eikä varmistaa, että asianajajaluettelossa oleva asiamies toimii asianmukaisesti ja tekee valituksen oikeassa ajassa. Valituksen tekemisen laiminlyönti ei ole johtunut osaksi-kaan hakijan menettelystä. Kun lisäksi otettiin huomioon asian merkitys turvapaikanhakijan aseman kannalta ja hänen riippuvuutensa avustajasta, oli katsottava, ettei hakija ollut voinut erittäin painavan syyn vuoksi hakea muutosta Maahanmuuttoviraston päätökseen määräajassa. Tämän vuoksi hänelle oli palautettava menetetty määräaika.

Suomen perustuslaki 21 §
Euroopan ihmisoikeussopimus 3 ja 13 artikla
Hallintolainkäyttölaki 61 § 2 kohta
Vrt. KHO 1967 A II 105 ja KHO 1990 A 69
Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 13.12.2012 de Souza Ribeiro v. Ranska
Unionin tuomioistuimen tuomio C-429/15, Evelyn Danqua v. Irlanti

KHO:2016:207

Asiakirjajulkisuus – Pelastuslaitos – Julkisuuslain soveltamisala – Viranomaisen asiakirja – Ei-asiakirja – Sisäinen asiakirja – Palontutkinta – Palopaikalta otettu valokuva

Vakuutusyhtiön asiakirjapyyntö koski aluepaloaseman palopaikalta ottamia valokuvia palaneesta henkilöautosta. Valokuvat oli otettu virkatoiminnan yhteydessä ja niiden oli katsottava liittyneen dokumenttiaineistona pelastuslain 41 §:ssä tarkoitettuun palontutkintaan, vaikkei tutkinnasta ollutkaan laadittu erillistä raporttia, johon kuvat olisi liitetty.

Virkatehtävien suorittamisen yhteydessä muodostuva aineisto kuuluu pääsääntöisesti sen mahdollisesta tulevasta käyttötarkoituksesta riippumatta julkisuuslain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin viranomaisen asiakirjoihin. Viranomaisen asiakirjoina ei toisaalta pidetä muun ohella sanotun pykälän 3 momentin 3 kohdassa tarkoitettuja yksinomaan viranomaisen sisäistä koulutusta, tiedonhakua tai muuta niihin verrattavaa sisäistä käyttöä varten hankittuja asiakirjoja. Tällaisille asiakirjoille on tyypillistä se, että ne eivät välittömästi liity suoritettavaan virkatehtävään vaan tukevat viranomaisen oman toiminnan järjestämistä. Puheena olevat valokuvat olivat osa pelastuslaitoksen normaalin operatiivisen virkatoiminnan yhteydessä syntynyttä aineistoa. Näin ollen niitä oli pidettävä viranomaisen asiakirjoina, vaikka niitä käytettäisiin myös sisäisessä koulutuksessa, kuten pelastuslaitos oli ilmoittanut.

Koska valokuvat olivat paloa koskevia, siinä muodossa tarvittaessa käytettävissä olevia dokumentteja, niitä ei voitu myöskään pitää julkisuuslain 5 §:n 3 momentin 2 kohdassa tarkoitettuina muis-

tiinpanoina tai luonnoksina eikä käyttötarkoitukseensa nähden liioin julkisuuslain 5 §:n 4 momentissa tarkoitettuina neuvotteluja, yhteydenpitoa ja muuta niihin verrattavaa viranomaisten sisäistä työskentelyä varten laadittuina asiakirjoina.

Valokuvat eivät jääneet julkisuuslain soveltamisalan ulkopuolelle vaan ne olivat mainitun lain 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuja viranomaisen asiakirjoja, joihin mainittua lakia sovellettiin.

Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (julkisuuslaki) 5 § 2 momentti, 5 § 3 momentti 2 ja 3 kohta sekä 5 § 4 momentti
Pelastuslaki 41 §

KHO:2016:208

Ennakkoratkaisupyyntö unionin tuomioistuimelle – Henkilötietolaki – Tietosuoja-direktiivi – Jehovan todistajat – Saarnaamistyön yhteydessä kerättävät henkilötiedot

Korkeimmassa hallinto-oikeudessa oli ratkaistavana kysymys siitä, oliko Jehovan todistajat -uskonnollista yhdyskuntaa pidettävä tietosuojadirektiivissä ja henkilötietolaissa tarkoitettuna rekisterinpitäjänä niiden henkilötietojen osalta, joita yhdyskunnan jäsenet keräsivät ja käsitteivät ovelta ovelle -saarnaamistyön yhteydessä.

Korkein hallinto-oikeus päätti esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan SEUT 267 artiklassa tarkoitettun ennakkoratkaisupyynnön:

1. Onko tietosuojadirektiivin 3 artiklan 2 kohdan kahdessa luetelmakohdassa säädettyjä soveltamisalaa koskevia poikkeuksia tulkittava siten, että henkilötietojen kerääminen ja muu käsittely, jota uskonnollisen yhdyskunnan jäsenet suorittavat ovelta ovelle -saarnaamistyön yhteydessä, ei kuulu direktiivin soveltamisalaan? Mikä merkitys direktiivin sovellettavuudesta arvioitaessa on toisaalta sillä, että saarnaamistoiminta, jonka yhteydessä tietoja kerätään, on uskonnollisen yhdyskunnan ja sen seurakuntien organisoimaa, ja toisaalta sillä, että kyse on samalla myös uskonnollisen yhdyskunnan jäsenten henkilökohtaisesta uskonnon harjoittamisesta?

2. Onko tietosuojadirektiivin 2 artiklan c kohdassa tarkoitettua rekisteröintijärjestelmän määritelmää direktiivin perustelukappaleet 26 ja 27 huomioon ottaen tulkittava siten, että edellä kuvatun ovelta ovelle -saarnaamistyön yhteydessä manuaalisesti kerättävien henkilötietojen kokonaisuus (nimi- ja osoitetiedot sekä muut mahdolliset henkilöä koskevat tiedot ja luonnehdinnat),

a) ei muodosta tällaista rekisteröintijärjestelmää sen vuoksi, että siihen ei Suomen henkilötietolain määritelmässä esitetyn tavoin liity nimenomaista kortistoa tai luetteloa tai niihin rinnastuvaa hakua palvelevaa järjestelyä; vai

b) muodostaa tällaisen rekisteröintijärjestelmän sen vuoksi, että tiedoista voidaan, niiden käyttötarkoitus huomioon ottaen, Suomen henkilötietolaissa edellytetyin tavoin tosiasiallisesti helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta hakea myöhempää käyttöä varten tarvittavat tiedot?

3. Onko tietosuojadirektiivin 2 artiklan d kohdan lausetta "... joka, yksin tai yhdessä toisten kanssa, määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen ja keinot...", tulkittava siten, että uskonnollista yhdyskuntaa, joka organisoii toimintaa, jonka yhteydessä henkilötietoja kerätään (muun muassa jakamalla toiminta-alueita saarnaajien kesken, seuraamalla saarnaajien työtä sekä pitämällä rekisteriä henkilöistä, jotka eivät halua saarnaajien käyvän luonaan), voidaan pitää sen jäsenten harjoittaman henkilötietojen käsittelyn osalta rekisterinpitäjänä, vaikka yhdyskunnan kertoman mukaan vain yksittäisillä julistajilla on pääsy kirjaimiinsa tietoihin?

4. Onko mainittua d kohtaa tulkittava siten, että yhdyskunnan pitäminen rekisterinpitäjänä edellyttää yhdyskunnalta muita nimenomaisia toimia, kuten käskyjä tai kirjallisia ohjeita, joilla se ohjaa tietojen keräämistä vai onko riittävää se, että yhdyskunnalla katsotaan olevan tosiasiallinen asema jäsentensä toiminnan ohjaamisessa?

Kysymyksiin 3 ja 4 on tarpeen vastata vain, jos kysymyksiin 1 ja 2 annettujen vastausten perusteella direktiiviä on sovellettava. Kysymykseen 4 on tarpeen vastata vain, jos kysymyksen 3 perusteella ei voida pitää poissuljettuna mahdol-

lisuutta soveltaa direktiivin 2 artiklan d kohtaa yhdyskuntaan.

Henkilötietolaki (523/1999) 2 § 2 momentti ja 3 §
Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 95/46/EY yksilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (tietosuojadirektiivi) 2 artikla c ja d alakohta, 3 artikla 1 ja 2 kohta

KHO:2016:209

Ennakkoratkaisupyyntö unionin tuomioistuimelle – Julkinen hankinta – Soveltamisala – Markkinaoikeuden toimivalta – Julkisia hankintoja koskevan sopimuksen määritelmä – Tarjoajan valinta – Maatilojen neuvontapalvelu

Maaseutuvirasto oli pyytänyt tarjouksia puitejärjestelyinä toteutettavasta maatilojen neuvontajärjestelmän neuvontapalvelujen tuottamisesta ajalla 1.1.2015–31.12.2020.

Tarjouspyynnön mukaan puitejärjestelyyn valitaan tarjouskilpailun perusteella kaikki neuvojat, jotka täyttävät tarjouspyynnössä ja sen liitteissä edellytetyt kelpoisuusehdot ja vähimmäisvaatimukset. Lisäksi tarjouspyynnössä oli ilmoitettu, että hankintapäätös tehdään ehdollisena siten, että hankintapäätöksellä ehdollisesti hyväksytyt neuvoja valitaan neuvontajärjestelmään sillä edellytyksellä, että neuvoja suorittaa hyväksytysti tarjouspyynnössä kuvatun erillisen tentin, joka on osa valintamenettelyä.

Asiassa oli korkeimmassa hallinto-oikeudessa arvioitava, onko Maaseutuviraston neuvontapalvelua koskevassa järjestelyssä kysymys hankintadirektiivin 2004/18/EY ja siten myös kansallisen hankintalain soveltamisalaan kuuluvasta julkisesta hankinnasta.

Korkein hallinto-oikeus päätti esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan SEUT 267 artiklassa tarkoitettun ennakkoratkaisupyyntön:

Onko hankintadirektiivin 2004/18/EY 1 artiklan 2 kohdan a alakohtaa tulkittava siten, että direktiivissä tarkoitettu julkisia hankintoja koskevan sopimuksen määritelmä kattaa sellaisen sopimusjärjestelyn,

– jolla julkinen yksikkö aikoo hankkia palveluja markkinoilta en-

nalta rajatulle sopimuskaudelle tekemällä tarjouspyyntöön liitetyn puitesopimusluonnoksen mukaisin ehdoin sopimuksia kaikkien sellaisten talouden toimijoiden kanssa, jotka täyttävät tarjouspyyntöasiakirjoissa asetetut tarjoajan soveltuvuutta ja tarjottavaa palvelua koskevat yksilöidyt vaatimukset sekä suorittavat hyväksytävästi tarjouspyynnössä tarkemmin kuvatun tentin ja

– johon ei ole mahdollista liittyä enää sopimuskauden voimassaoloaikana?

Laki julkisista hankinnoista (348/2007) 5 § 1, 4 ja 15 kohta, 21 § 2 momentti, 21 § 3 momentti (321/2010), 31 §, 32 §, 65 § 2 momentti (699/2011) sekä 72 § 1 momentti
Laki maatalouden tukien toimeenpanosta (192/2013) 6 § 1 momentti (501/2014), 8 § 1 momentti 7 kohta (1361/2014), 37 § (501/2014) ja 44–50 § (501/2014)

Laki eräistä ohjelmaperusteisista viljelijäkorvauksista (1360/2014) 10 § 1 ja 3 momentti sekä 11 § 2 momentti

Valtioneuvoston asetus maatilojen neuvontajärjestelmästä (1387/2014) 8 §

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/18/EY julkisia rakennusurakoita sekä julkisia tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta (hankintadirektiivi) 1 artikla 2 kohta a ja d alakohta sekä 1 artikla 5 kohta

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1306/2013 yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksesta, hallinnoinnista ja seurannasta ja neuvoston asetusten (ETY) N:o 352/78, (EY) N:o 165/94, (EY) N:o 2799/98, (EY) N:o 814/2000, (EY) N:o 1290/2005 ja (EY) N:o 485/2008 kumoamisesta (horisontaaliasetus) 12–15 artikla

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1305/2013 Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahasto) tuesta maaseudun kehittämiseen ja neuvoston asetusten (EY) N:o 1698/2005 kumoamisesta (maaseutuasetus) 15 artikla
Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 808/2014 Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahasto) tuesta maaseudun kehittämiseen annettun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1305/

2013 soveltamissäännöistä (komission täytäntöönpanoasetus) 7 artikla
Euroopan unionin toiminnasta tehty sopimus (SEUT) 267 artikla
Unionin tuomioistuimen tuomiot C-410/14, Falk Pharma (EU:C:2016:399, tuomion 38, 41 ja 42 kohta, C-451/08, Helmut Müller (EU:C:2010:168, tuomion 58 kohta) sekä C-601/13, Ambisig (EU:C:2015:204, tuomion 31 ja 32 kohta)

KHO:2016:210

Kunnallisia – Korvausvaatimuksen hyväksyminen – Vahingonkorvaus – Mahdollinen korvausvastuu – Kaupunginhallituksen toimivalta – Harkintavallan käyttö – Tarkoitussidonnaisuuden periaate – Sopimus oikeusriitojen lopettamisesta – Kunnan etu

X:n kaupunginhallitus oli A:n ja B:n esittämän korvausvaatimuksen johdosta päättänyt maksaa A:lle ja B:lle korvausta muun ohella heidän osoitetietojensa ilmaisemisesta kaupunginvaltuuston eräessä aikaisemmassa kokouksessa sekä A:n tuosta kaupunginvaltuuston päätöksestä tekemään kunnallisvalitukseen liittyvistä oikeudenkäyntikuluista. Hallinto-oikeus oli C:n ja hänen asiakumppaniensa valituksesta katsonut, että kaupunginhallituksella ei mainituilta osin ollut lain mukaista perustetta maksaa korvausta ja että kaupunginhallitus oli siten käyttänyt väärin harkintavaltansa. Hallinto-oikeus kumosi kaupunginhallituksen päätöksen näiltä osin.

Koska hallintolainkäytön järjestyksessä ei voitu ratkaista kysymystä siitä, oliko kaupunki vahingonkorvauslain perusteella katsottava asiassa korvausvelvolliseksi, asiassa voitiin ottaa kantaa ainoastaan siihen, oliko kaupunki päättäessään edellä todetuilta osin korvauksen maksamisesta tehnyt päätöksensä harkintavaltansa rajoissa. Asiassa oli korkeimmassa hallinto-oikeudessa tältä osin arvioitava, oliko kaupunginhallitus asiasta päättäessään noudattanut hallintolain 6 §:ssä mainittua tarkoitussidonnaisuuden periaatetta ja oliko päätös tehty siinä tarkoituksessa, että se edistää kaupungin etua kuntalain (365/1995) mukaisesti.

Kun otettiin huomioon, mitä A:n ja B:n korvausvaatimuksessa ja kaupunginhallituksen päätöksen jälkeen osapuolten välillä allekirjoitetussa sopimuksessa oli todettu, X:n kaupunginhallitus oli suostumalla A:n ja B:n vaatimuksiin pyrkinyt lopettamaan asiaan eli A:n luottamustointien menettämiseen liittyvät osapuolten väliset riitaisuudet sekä asian viemisen vielä uudestaan tuomioistuimen käsiteltäväksi ja siten estämään lisäkustannusten syntyminen asiassa. Sovinnon syntyminen edellytyksenä asiakirjojen mukaan oli, että kaupunki sitoutui maksamaan vaaditut korvaukset. Edellä todettuun nähden sillä seikalla, oliko kaupungilla ollut korvausvelvollisuudesta oikea käsitys, ei ollut asiassa merkitystä.

Kun otettiin huomioon kaupunginhallituksen päätöksen tarkoitus, kaupunginhallitus ei ollut päättäessään suorittaa A:lle ja B:lle korvauksia myös valituksenalalta osalta käyttänyt sille kuuluvaa harkintavaltaa muuhun tarkoitukseen kuin mihin se oli ollut käytettävissä eikä ollut siten ylittänyt toimivaltaansa. Hallinto-oikeuden päätös kumottiin valituksenalalta osalta ja C:n ja hänen asiakumppaniensa valitus kaupunginhallituksen päätöksestä hylättiin tältä osin.

Kuntalaki (365/1995) 23 § 1 momentti, 89 § 1 momentti ja 90 § 1 ja 2 momentti
Hallintolaki 6 §

KHO:2016:211

Maankäyttö ja rakentaminen – Poikkeaminen – Rakennuspaikan muodostaminen – Maankäytön suunnittelun ja kiinteistönmuodostamisen välinen suhde – Kiinteistötoimitus – Halkominen

Asiassa oli haettu maankäyttö- ja rakennuslain 23 luvussa tarkoitettua poikkeamista siihen, että rantavyöhykkeellä sijaitsevia tiloja koskevassa kiinteistötoimituksessa voitaisiin muodostaa uusi rakennuspaikka. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY-keskus) oli käsitellyt asian poikkeamisena maankäyttö- ja rakennuslain 72 §:n 1 momentissa tarkoitettua rantavyöhykettä koskevasta rakentamisrajoituksesta ja hylännyt hakemuksen.

Hakemuksessa mainittu rakennuspaikan muodostaminen ei itessään tarkoittanut sellaista rakentamista, joka olisi edellyttänyt rantavyöhykettä koskevasta rakentamisrajoituksesta tai muustakaan maankäyttö- ja rakennuslain säännöksestä, määräyksestä, kiellosta tai rajoituksesta poikkeamista. Kun tämän lisäksi otettiin huomioon, että maankäyttö- ja rakennuslaissa tarkoitettu rakennuspaikka on ilman konkreettista rakennushanketta mahdollista muodostaa vain kaavoituksella, rakennuspaikan muodostamista koskevaan poikkeamishakemukseen ei ollut voitu antaa oikeudellisesti merkityksellisellä tavalla hyväksyvää eikä hylkäävää ratkaisua ELY-keskuksen tai muunkaan viranomaisen päätöksellä. Tämän vuoksi ELY-keskuksen olisi tullut jättää poikkeamishakemus tutkimatta.

Kiinteistönmuodostamislaissa tarkoitettua kiinteistötoimituksen ensisijaisena tehtävänä on määrittää maanomistajan omistukseen kuuluva alue. Rakentamisen edellytykset tutkitaan puolestaan maankäyttö- ja rakennuslain mukaisessa menettelyssä. Hakijoiden käynnissä olleella kiinteistönmuodostamislaissa mukaisella toimituksella tai sen laadulla ei ollut maankäyttö- ja rakennuslain mukaista poikkeamista koskevassa asiassa oikeudellista merkitystä.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 72 § ja 171 § (132/1999)
Ks. myös KHO 2013:60

KHO:2016:212

Poronhoitolaki – Poromerkin hyväksyminen – Paliskunta – Paliskunnan esitys – Paliskuntain yhdistyksen toimivalta

Poromerkin hyväksymistä koskevan poronhoitolain 23 §:n 1 momentin mukaan Paliskuntain yhdistys hyväksyi paliskunnan hallituksen esityksestä poromerkin poronomistajalle. Poronhoitoasetuksen 17 §:n mukaan paliskunnan hallituksen tuli tehdä esitys poromerkin hyväksymisestä Paliskuntain yhdistykselle. Mainittuja säännöksiä oli tulkittava siten, että paliskunnan hallitus oli velvollinen merkkipiirin ja poroisännän lausunnot saatuaan tekemään Paliskuntain yhdistykselle esityksen poromerkkiä koskevasta hake-

muksesta. Paliskunnan hallitus voi esityksessään joko puoltaa hake-
muksen hyväksymistä tai esittää
sen hylkäämistä. Se, ettei paliskun-
nan hallitus ollut tehnyt esitystä, ei
puheena olevassa asiassa estänyt
Paliskuntain yhdistystä hyväksy-
mästä haettua poromerkkiä poron-
omistajalle. Paliskunnan valitus
Paliskuntain yhdistyksen päätök-
sestä hylättiin.

Poronhoitolaki 23 § 1 momentti,
44 § ja 45 §
Poronhoitoasetus 14 §, 17 § ja 18 §

Verotusasiat

KHO:2016:186

**Alkoholilaki – Anniskelulupa –
Seuraamuksen määrääminen –
Verotarkastus – Kirjanpidon
ulkopuolinen myynti – Verojen
maksamisen laiminlyönti**

Aluehallintovirasto oli peruutta-
nut A Oy:n anniskelupaikalle
myönnetyn anniskeluvan saatu-
aan Verohallinnolta tiedokseen ve-
rotarkastuskertomuksen, jonka
mukaan mainitussa anniskelupai-
kassa huomattava osa myynnistä
oli jätetty kirjaamatta kirjanpitoon,
minkä vuoksi yhtiö oli arvonlisä-
veroilmoituksissaan jättänyt osan
myynnistään ilmoittamatta ja täten
laiminlyönyt tältä osin veron mak-
samisen. Mainitun menettelyn joh-
dosta, kun otettiin huomioon alko-
holilain 21 a §:n 2 momentin 5 koh-
dan säännös, luvanhaltijan voitiin
katsoa menettäneen luotettavuus-
tensa lain 22 §:n 1 momentin 2 koh-
dassa tarkoitettulla tavalla. Korkein
hallinto-oikeus katsoi, toisin kuin
hallinto-oikeus, ettei alkoholilain
mukaisen seuraamuksen määrää-
minen luvanhaltijalle edellyttänyt
sitä, että luvanhaltijalle olisi vero-
tarkastuskertomuksen perusteella
maksuunpantu veroa, jonka mak-
samisen yhtiö olisi laiminlyönyt.
Äänestys 4–1.

Alkoholilaki 21 a § 1 momentti ja
2 momentti 5 kohta
Alkoholilaki 22 § 1 momentti
2 kohta
Suomen perustuslaki 18 § 1 mo-
mentti
Hallintolaki 6 §

KHO:2016:188

**Henkilökohtaisen tulon verotus
– Asunnon ja työpaikan väliset**

**matkakustannukset – Asunto –
Perhe**

A työskenteli vakituisessa työpai-
kassa Etelä-Karjalassa sijaitsevassa
X:n kaupungissa, jossa hänellä oli
myös vuokra-asunto. A:lla oli kak-
si yhteishuoltajuudessa olevaa ala-
ikäistä lasta, jotka asuivat vakinai-
sesti ja olivat kirjoilla äitinsä luona.
A oli jäänyt asumaan entiseen Poh-
jois-Savossa sijaitsevassa Y:n kau-
pungissa olevaan omakotitaloon,
jossa hän vietti vapaa-aikansa las-
tensa kanssa. Sopimuksen mukaan
lapset olivat isänsä luona 7–8 yötä
kuukaudessa.

A:lla oli työskentely- ja perhe-
suhteistaan johtuen käytössään
kaksi asuntoa. Asiassa oli kysymys
siitä, voidaanko A:n Y:n kaupun-
gissa sijaitsevaa asuntoa pitää tulo-
verolain 93 §:n 1 momentissa tar-
koitettuna asuntona, josta työpaik-
kaan ja takaisin aiheutuvat matka-
kustannukset ovat lainkohdassa
tarkemmin säädetyn edellytyksin
ansiotulon hankkimisesta johtu-
neina menoina vähennyskelpoisia.

Asiassa oli otettava huomioon,
millaisessa käytössä Y:n kaupun-
gissa sijaitseva asunto oli. Kysy-
mys oli asunnosta, jossa A osan
ajastaan asui perheensä kanssa. Se
seikka, että A:n lapset asuivat suu-
rimman osan ajasta äitinsä luona ja
olivat siellä kirjoilla, ei ollut ratkai-
seva. Näin ollen A:n Y:n kaupun-
gissa sijaitsevaa asuntoa oli näissä
oloissa pidettävä hänen tulovero-
lain 93 §:n 1 momentissa tarkoitet-
tuna asuntonaan ja matkakustan-
nukset tästä asunnosta työpaik-
kaan kaupunkiin X olivat lainkoh-
dassa säädetyn edellytyksin an-
siotulon hankkimisesta johtuneina
menoina vähennyskelpoisia.

Tuloverolaki 93 § 1 momentti (946/
2008)

KHO:2016:195

**Autovero – Invataksi – Maksuun-
panon edellytykset – Ajoneuvo-
rekisteri – Käyttötarkoituksen
muuttuminen**

X Oy oli tehnyt rekisteri-ilmoituk-
sen, jonka perusteella invataksiksi
rekisteröidyn ajoneuvon käyttöta-
vaksi ajoneuvorekisteriin oli mer-
kitty ensisijaisesti yksityinen ja
toissijaisesti luvanvarainen liiken-
ne. Ajoneuvoa oli X Oy:n mukaan
tämän jälkeenkin käytetty yksin-

omaan vara-autona luvanvaraisessa
henkilöliikenteessä.

Korkein hallinto-oikeus katsoi
ajoneuvon käyttötarkoituksen
muuttuneen siten, että autoveron
maksuunpano voitiin perustaa yk-
sin rekisteri-ilmoitukseen. Sillä sei-
kalla, oliko ajoneuvoa tosiasialli-
sesti käytetty yksityisiin tarkoituk-
siin, ei ollut veron maksuunpanon
kannalta merkitystä.

Autoverolaki 21 § 1 momentti, 46 §
1 momentti (1324/2009) ja 47 §
1 momentti (1324/2009)
Asetus ajoneuvojen rakenteesta ja
varusteista 13 § 1 kohta (1256/
1992)

KHO:2016:196

**Arvonlisävero – Pysäköintitoi-
minta – Pysäköintipaikkojen
luovuttaminen – Keskinäinen
kiinteistöosakeyhtiö – Osake-
omistuksen tuottama oikeus
pysäköintiin – Ennakkoratkaisu
– Luottamuksensuoja**

A Oy:n osakkeet oikeuttivat pysä-
köintiin pääsääntöisesti nimeä-
mättömille paikoille yhtiön pysä-
köintilaitoksessa. Yhtiö oli ilmoit-
tautunut arvonlisäverovelvollisten
rekisteriin liiketoiminnan harjoit-
tajana 1.7.2012 alkaen. Yhtiö oli il-
moituksessaan viitannut Konser-
niverokeskuksen 29.4.2011 yhtiölle
antamaan lainvoimaiseen ennak-
koratkaisuun, jossa oli katsottu,
että yhtiön harjoittama toiminta oli
arvonlisäverollista pysäköintitoi-
mintaa ja että yhtiöllä oli oikeus
vähentää tähän toimintaan kohdis-
tuviin hankintoihin sisältyvät ar-
vonlisäverot. Ennakkoratkaisu oli
annettu ajalle 29.4.2011–
31.12.2012. Yhtiön rakentama py-
säköintilaitos oli valmistunut
vuonna 2012. Yhtiö oli vähentänyt
pysäköintilaitoksen rakentamis-
kustannuksiin sisältyneet arvon-
lisäverot.

Verohallinto oli poistanut yhti-
ön arvonlisäverovelvollisten rekis-
teristä liiketoiminnan harjoittajana
1.1.2013 alkaen, koska korkeim-
man hallinto-oikeuden 1.3.2012
antaman vuosikirjaratkaisun KHO
2012:15 perusteella yhtiön toimin-
taa ei ollut pidettävä arvonlisäve-
rollisena pysäköintitoimintana.
Verohallinto oli katsonut, että yh-
tiö ei voi luottamuksensuojasään-
nökseen tai -periaatteeseen nojaten
vedota saamaansa lainvoimaiseen
ennakkoratkaisun kannanottoon

enää ennakkoratkaisun voimassaolon päättymisen eli 31.12.2012 jälkeen. Kun yhtiön verovelvollisuus pysäköintitoiminnasta oli päättynyt 31.12.2012, yhtiön tekemään kiinteistöinvestointiin sisältyvän veron vähennystä oli Verohallinnon mukaan tarkistettava arvonlisäverolaissa säädettyllä tavalla verovelvollisuuden päättymiskaudelta.

Asiassa oli kysymys siitä, oliko yhtiön luottamusta ennakkoratkaisussa ilmaistun yhtiön vähennysoikeutta koskevan kannanoton pysyvyyteen suojattava, vaikka oikeuskäytännössä oli sittemmin vahvistettu pysäköintitoiminnan verollisuutta koskeva toisenlainen tulkinta kuin mihin ennakkoratkaisun antaminen oli perustunut ja vaikka ennakkoratkaisun voimassaoloaika oli jo päättynyt.

Korkein hallinto-oikeus katsoi päätöksessään mainitsemillaan perusteilla, että yhtiön luottamusta oli sen saaman ennakkoratkaisun nojalla suojattava niin, että yhtiötä pidettiin toiminnastaan edelleen arvonlisäverovelvollisena. Tämän vuoksi hallinto-oikeuden päätös ja Verohallinnon rekisteröintipäätös, jolla yhtiö oli poistettu arvonlisäverovelvollisten rekisteristä liiketoiminnan harjoittajana 1.1.2013 alkaen, kumottiin.

Arvonlisäverolaki 121 a §, 121 c §, 174 § 1 momentti, 176 § 2 momentti

ja 190 §
Hallintolaki 6 §
Unionin tuomioistuimen tuomio yhdistetyissä asioissa C-487/01 ja C-7/02, Gemeente Leusden ja Hollin Groep

KHO:2016:200

Arvonlisäverotus – Seurannaismuutos – Sama verovelvollinen – Määräaika seurannaismuutoksen tekemiselle

A Oy:ssä suoritettussa verotarkastuksessa oli havaittu A Oy:n suoritaneen saman liiketoimen perusteella liikaa arvonlisäveroa 31.3.2011 ja 31.3.2012 päätyneiltä tilikausilta ja jättäneen suorittamatta arvonlisäveroa 31.3.2009 päätyneeltä tilikaudelta. Verohallinto oli 26.9.2012 tekemillään päätöksillä palauttanut A Oy:lle 31.3.2011 ja 31.3.2012 päätyneiltä tilikausilta liikaa suoritettua veron. Sen sijaan 31.3.2009 päätyneelle tilikaudelle ei ollut suoritettu maksuunpanoa, koska jälkiverotusaika oli päättynyt 31.3.2012.

Verohallinto oli Veronsaajien oikeudenvallontayksikön arvonlisäverolain 185 §:n nojalla 13.2.2014 tekemän pyynnön johdosta 17.2.2014 tehnyt 31.3.2009 päätyneelle tilikaudelle niin sanotun ei toimenpiteitä -päätöksen. Oikeudenvallontayksikkö vaati, että A Oy:lle tulee maksuunpanna maini-

tulta tilikaudelta suorittamatta jäänyt vero arvonlisäverolain 204 §:ssä tarkoitettuna seurannaismuutoksena.

Arvonlisäverolain 204 §:n 1 momentissa tarkoitettujen samalle verovelvolliselle tehtävien arvonlisäveron maksuunpano- ja palautuspäätösten katsottiin muodostavan kokonaisuuden. Seurannaismuutos 31.3.2009 päätyneelle tilikaudelle olisi samojen tarkastushavaintojen perusteella tullut tehdä kohtuullisessa ajassa siitä, kun verotarkastuksesta aiheutuneet palautuspäätökset 31.3.2011 ja 31.3.2012 päätyneille tilikausille oli tehty ja ne olivat tulleet lainvoimaisiksi. A Oy:lle oli tämän jälkeen syntynyt hallintolain 6 §:ssä tarkoitettu oikeutettu odotus siitä, ettei verotarkastuksesta enää aiheudu muita toimenpiteitä. Verohallinto ei enää oikeudenvallontayksikön pyytämää päätöstä 17.2.2014 tehdessään olisi voinut määrätä A Oy:lle veroa maksettavaksi seurannaismuutoksin. Tämän vuoksi mainittua päätöstä ei ollut pidettävä virheellisenä. Veronsaajien oikeudenvallontayksikön valitus hylättiin.

Seurannaismuutos tilikaudelle 1.4.2008–31.3.2009

Arvonlisäverolaki 179 § 1 momentti (1265/1997), 185 § ja 204 § 1 momentti, hallintolaki 6 §